

מבוא

מחקרים שונים לאורך השנים, ניסו לבחון את ההגדרות, המשמעויות וההשפעות של מערכות יחסים חוצות תרבויות, לאומים, דתות ואתניות, כמו גם את המשמעות של מערכות יחסים חד-מיניות.

בישראל תופעת הזוגיות המעורבת הולכת ומתרחבת בשנים האחרונות, אם כי בשל אופייה הייחודי של המדינה, תופעה זו היא נדירה יחסית, ובולטת בנוף החברתי-תרבותי וגם זוכה לביקורת ודעת הציבור. נוסף על כך, מערכות יחסים חד-מיניות הן נושא לשיח הציבורי בשל מגמת ההתקבלות והנראות של מערכות יחסים אלו. יחד עם זאת, מערכות יחסים חד-מיניות מעורבות הן נושא שנוי במחלוקת שטרם נחקר לעומק.

האנתרופולוג אדמונד ליץ' (Leach, 1967) חקר את שיטת המעמדות והקסטות, הצהיר כי האבחנה האישית שלנו למי הם אנשים מהסוג שלנו ומי לא, הינה באמצעות המענה על השאלה "האם נוכל להתחתן עמם?" כמותו, סוציולוגים שונים נמשכו לחקר הנישואים והזוגיות המעורבת כבר מעל למאה. ניתן לייחס את העניין הרב והעיסוק בנושא זה להבנה שחציית גבולות אתניים, תרבותיים, דתיים או מעמדיים, באמצעות הזוגיות, יכולה לחשוף את החוקרים לנרטיבים אישים, אך יתרה מכך, לחשוף אותם לחלוקות החברתיות ומערכות היחסים בין קבוצות בתוך חברה (Rodriguez-Garcia, 2015). מאותן הסיבות, נושא הזוגיות המעורבת היה מוטיב חוזר בתוצרי התרבות לאורך השנים, דוגמת ספריה של ג'יין אוסטין, מחזותיו של שייקספיר, סרטי קולנוע ואפילו סרטים מצוירים.

במסגרת מחקר זה נבחנה תופעת הזוגיות החד-מינית, המעורבת במדינת ישראל, ובפרט זוגיות חד-מינית בין ערבים ליהודים, וייצוגיה בקולנוע הישראלי העלילתי. הפרקים הראשונים של המחקר יוקדשו לסקירה של ספרות מדעית רלוונטית, ויכללו רקע על זוגיות מעורבת, הומוסקסואליות ככלל, הומוסקסואליות בישראל ובקרב המגזר הערבי בישראל ומחוצה לה, זוגיות חד-מינית חוצת דתות בישראל, וכן ייצוגים של זוגיות חד-מינית בין יהודים לערבים בישראל, בקולנוע הישראלי.

זוגות מעורבים מוגדרים לרוב כבעלי זהויות שונות של לאום, תרבות, גזע או דת. אך הגדרות אלו מפורטות לרוב רק במחקרים אמפיריים. לאחרונה הוצעה על-ידי חוקרי התחום, המונח "מעורבות" – Mixedness, אשר מבקש להרחיב את התיאורים וההגדרות הקונבנציונליים של זוגיות מעורבת. גם חוק ההגירה, המסורת והאזרחות הצרפתי, המוצג במחקרה של קולט (Collet, 2012) תומך בטענה כי קיים קושי רב להגיע להגדרה אחת ואחידה למה הן משפחות וזוגיות מעורבות. במחקרה של קולט מוצגות סטטיסטיקות מגוונות אשר ממחישות את הקושי הרב בלהגדיר ולמנות זוגות מעורבים. המספרים משתנים במידה ומתייחסים אל נישואים חדשים כזרם – נישואים חדשים בכל שנה, או כמלאי – כמות האנשים במשפחה מעורבת. נוסף על כך, המעורבות תלויה בפרמטרים של ההבדלים הנלקחים בחשבון, דוגמת זהות תרבותית, מוצא אתני או לאום. כך, נישואין בין אזרחי צרפת לאזרחים זרים יכולים להיחשב כמעורבים, אך בפועל הם מאחדים בני זוג בעלי זהות תרבותית משותפת. מחקרי מעורבות משפחתית בוחנים את האופן בו הבדלים מובנים חברתית משפיעים על חיים פרטיים, מערכות יחסים ומשנים מציאות חברתית. זוגות מעורבים חווים אילוצים חברתיים ספציפיים, לעיתים קרובות בשל סטטוס ההגירה של לפחות אחד מבני הזוג, אך אין זה אילוץ יחיד. הבדלים תרבותיים, תהליכי חיברות או תפקידים מגדריים שאינם שווים, גם הם משפיעים על תהליך ההכלאה התרבותית-משפחתית, ולעיתים אף מעכבים אותו בצורה ניכרת (Collet, 2012).

נוסף על כך, בספרו (Killian, 2013) העוסק בזוגיות מעורבת, נטען כי נושא הזוגיות המעורבת ונישואים מעורבים החוצים גבולות אתניים, כמעט ואינם נחקרים. לדידו חשיפת הנושא תקדם את המודעות אליו. ספרו מציג מידע מעמיק אשר נאסף בקרב זוגות מעורבים, וכן מוסיף מידע וכלים חשובים עבור בעלי מקצוע המטפלים בזוגות מעורבים. כך, ספר זה מציג מחד נרטיב אישי של יחידים בעלי רקע תרבותי שונה, אשר נפגשים ויוצרים נרטיב זוג ותרבותי חדש, ומאידך מספק לבעלי מקצוע שיטות ואסטרטגיות טיפוליות בעלות משמעות לטיפול בנושא אשר אין עליו מידע מקצועי רב.

ייצוג מערכות-יחסים חד-מיניות בין יהודים לערבים בקולנוע הישראלי

קשרים רומנטיים ומיניים מעורבים הם נרטיב מוכר בקולנוע הישראלי כבר מהיצירה

הקולנועית הציונית המוקדמת של שנות ה-30. בין הסרטים המציגים קשרים מעורבים הם

"סברה" (1933, אלכסנדר פורד); "מיכאל שלי" (1975, דן וולמן); "מחבואים" (1980, דן

וולמן) ורבים נוספים. הצגת קשרים מיניים בין יהודים לערבים, טומנת בחובה ייצוגים של

"תרבותי" מול "פראי", כובש ונכבש, טהור ומטונף. ייצוג זה מועצם במקרים בהם מוצג קשר

רומנטי או מיני בין אישה יהודייה לגבר ערבי, בשל החשש לפגיעה בטוהר היהדות באמצעות

הפגיעה ברחם היהודי (Yosef, 2002)

נושא שדה והיקף המחקר של הקהילה הלהט"בית בישראל ובשפה העברית של קמה

(2014), אשר הוזכר לעיל, נוגע הן בנושא הייצוג התקשורתי של מיניות אחרת. הייצוג

התקשורתי והקולנועי של קהילת הלהט"ב החל להיחקר לפני זמן לא רב, רק בשנת 1998,

עת נכנסו לזירה האקדמית שני שחקנים מרכזיים אליהם הצטרף חוקר נוסף שנתיים אחרי.

בשנים הראשונות של הקולנוע הישראלי, לא נראו דמויות של הומוסקסואליים ולסביות על

המסך, זאת בעיקר בשל הרצון לייצוג גבריות חזקה, חסונה וכובשת, ולא חלשה ונשית

הולמת את הסטריאוטיפ של ההומוסקסואל ושל היהודי הגלותי בו זמנית.

בשנות ה-70 הציגו לראשונה דמויות של הומוסקסואלים, אם כי באופן סטריאוטיפי

ובאמצעות דמויות שסיפקו אתנחתא קומית, או שהיו דמויות שוליים לא מפותחות דיין.

דמויות אלו הופיעו בסרטים "קוראים לי שמיל" (ג'ורג' עובדיה, 1973), "יופי של צרות" (אסי

דיין, 1976) ו"הלהקה" (אבי נשר, 1978) (אנדרמן, 2012).